

SZARVAS VÁROS KÖRNYEZETVÉDELME SZEMELVÉNYEK A HELYI KÖRNYEZETI POLITIKA ÉS SZABÁLYOZÁS KÖRÉBŐL¹

Fodor László
egyetemi tanár

Debreceni Egyetem

Szarvas helyi környezetvédelmi szabályozása bő tíz évvel ezelőtt került érdeklődésem középpontjába, amikor a környezetvédelem alkotmányjogi alapjainak vizsgálata során találkoztam azzal az alkotmánybírói határozattal, amelyik a Holt-Körösre vonatkozóan a vízi közlekedést korlátozó helyi rendeletet törvényesnek (illetve alkotmányosnak) találta, s ezzel megerősítette azt az országos előírásokkal szemben.² Az országostól eltérő szabályok bevezetése bátorságra vallott a helyi képviselőtestület részéről, és persze módot adott az Alkotmánybíróságnak arra, hogy a szabályozási szintek egymáshoz való viszonyát – a környezetvédelem sajátosságaira is tekintettel – átgondolja.

Jelenleg (2015 ősze óta) egy a Debreceni Egyetemen folyó kutatás keretében a környezetvédelmi szabályozás települési önkormányzati szintjét vizsgáljuk, ami lehetőséget ad arra, hogy mások mellett a szarvasi előírásokat is több, különböző szempontból értékeljük.³ Természetesen valamennyi helyi önkormányzat minden egyes intézkedését nem tudjuk áttekinteni, de „mintát veszünk,” jó néhány településről esettanulmányokat készítünk – mint ahogyan ezt a mostanit is. Az esettanulmányok elkészítéséhez felhasználjuk az érintett települések releváns rendeleteit, stratégiáit, testületi jegyzőkönyveit, sajtóját, a legtöbb helyszínen interjúkat készítünk, bevonva a civil szervezeteket is, stb. Feltárjuk a helyi környezeti konfliktusokat, az azokra született helyi válaszokat (nem csak a szabályokat, hanem a terveket, intézkedéseket is), s utóbbiaknak a problémák megoldására való alkalmasságát és a központi előírásokhoz való viszonyát. Igyekszünk figyelmet fordítani a helyi dokumentumok belső tartalmi koherenciájára is. Az általánosabb kérdésekre fókuszáló, reprezentatív országos felmérésünk⁴ eredményeit, illetve a különböző szakterületeken (pl.

---

¹ A tanulmány a K 115530 ny. sz. kutatási projekt keretében, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásával készült. Köszönettel tartozom a kéziratához fűzött hasznos észrevételekért dr. Melis Jánosnak, Szarvas város c. főjegyzőjének és munkatársainak, dr. Váradi Lászlónénak, a Szarvasi Város- és Környezetvédő Egyesület elnökének és Dr. Horváth Szilviának, környezetvédelmi szakjogásznak, aki az ünnepelthez hasonlóan e város szülötte.

² 2219/H/1991. AB határozat (ABH 1992, 715), illetve FODOR László: *Környezetvédelem az Alkotmányban*. Gondolat-DE ÁJK, Budapest, 2006. 115–116.

³ A kutatás hipotéziseire és módszereire lásd FODOR László – BARTA Attila – FÓNAI Mihály – BÁNYAI Orsolya: *Települési környezetvédelem Magyarországon: Egy kutatás előfeltevései. Tér és Társadalom*, 2016/3, 19–39.

⁴ A felmérések leírását lásd az imént hivatkozott tanulmányban. Online-kérdőívünkre egyébként a Szarvasi Önkormányzat illetékese az elsők közt válaszolt 2016 októberében. A kérdőív itt tanulmányozható: <http://evasys.unideb.hu/evasysonline.php?p=UG411> (2016. 12. 29.).

vízgazdálkodás, építésügy, klímavédelem, távhőszolgáltatás) végzett ágazati kutatásainkat ezek az esettanulmányok „mélyfúrásokként” egészítik ki. Összesen bő tucatnyi esettanulmány elvégzését, elkészítését tervezzük.

Ezek sorát Szarvassal kifejezetten az ünnepeltnek szánt ajándékként egészítettem ki, mivel az ő szülővárosáról van szó. A kiválasztás mögött tehát nincs olyan hipotézis, amely valamilyen környezeti probléma fennállásával függene össze. Hipotézisként legfeljebb annyi fogalmazható meg – a már hivatkozott alkotmánybíróvási határozat, vagy olyan közismert tények fényében, minthogy itt található a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság székhelye és a Szarvasi Arborétum (a „Pepikert”) – hogy a településen fontos lehet a természet, illetve az élővizek védelme.

Egy-egy település átfogó bemutatása általában több ív terjedeleme rúg. Jelen esetben önként vállalt korlátozással jár a publikáció, hiszen egy ünnepi tanulmánykötetben nincs lehetőség minden kutatói folyamat részeredményeit teljes körűen közölni.

1. Környezetállapot, környezeti konfliktusok, környezetpolitika

Szarvas Békés megyében található, területén áthalad a Hármas-Körös, illetve jelentős részben ott terül el a Szarvas-Békésszentandrás (Kákafoki-) holtág. A nagy múltú kisváros több főúton (Békéscsaba, Kecskemét, Gyomaendrőd felől) és vasúton is megközelíthető (a Mezőtúr – Orosháza – Mezőhegyes – Battonya vasútvonalon). Közigazgatási területe kb. 16.100 ha, míg a lakosok száma megközelítőleg 16.400 (folyamatosan csökken; 2009-ben még 2000 fővel magasabb volt), így a népsűrűség valamivel nagyobb, mint 100 fő/km². A legutóbbi népszámlálás adatai 8%-nyi szlovák, illetve 2% roma kisebbséget mutatnak.⁵ A város egyetemi campusnak, gyógyfürdőnek is helyet ad.

A város és környéke környezeti problémáinak egy része az önkormányzat hatás- illetve feladatkörébe tartozik, míg mások esetén az önkormányzat együttműködő partnerként jelenik meg különböző szereplők mellett. Az alábbi helyzetkép napjainkra, illetve a közelmúlt fejleményeire helyezi a hangsúlyt.

Az *integrált városfejlesztési stratégia* (2015, a település legutóbbi és legátfogóbb terve)⁶ a kistérség környezeti állapotát jónak értékeli, aminek háttérében az áll, hogy a korábbi időszakban *nem került sor jelentősebb ipartelepítésre*. Így a mérsékelt levegőtisztasági és zajvédelmi problémák elsősorban a közlekedésre (az átmenő forgalomra) vezethetők vissza. Ezek is csökkentek valamelyest az utóbbi mintegy két évtizedben, az útburkolatok fejlesztése és a forgalomszabályozás révén. (Megjegyzés: a légszennyezettségi adatokat nem méri rendszeresen a városban.)

A legjellemzőbb környezethasználat a külterületeken a növénytermesztés, amelyet sajnálatos módon a *monokultúra* jellemez. Az erdőszűrség mértéke mindössze 2,4%, ami igen kedvezőtlen minden környezeti tényező szempontjából. A mezőgazdasági területek környezeti problémái közt említendő a *gyakori belvíz*, a parlagfű jelenléte, a még mindig előforduló (engedély nélküli) tarlóégetés, illetve állattartó telepeken a hígtrágya esetenként nem megfelelő kezelése. Halastavak is találhatóak a területen, amelyeknek szintén van

⁵ A település alapadatait a Belügyminisztérium bocsátotta rendelkezésünkre 2016-ban. (Lásd ehhez az Önkormányzati Hírlévlé 2016/5. számát.) Emellett a város stratégiai dokumentumait hasznosítottam.

⁶ <http://www.szarvas.hu/download/ivs/Szarvas ITS.pdf> (2017. 01. 04.).

szennyvízterhelése. A kertészetekben a hulladékfólia kezelése és a nem éppen környezetkímélő fűtési mód említhető.

A legtöbb ipari üzem (mint az országosan ismert pulykafeldolgozó Gallicoop ZRt., az Alföldi Hús ZRt., a vetőmagokat és oltóanyagokat előállító Pioneer Hi-Bred ZRt., vagy a rizsfeldolgozó ORYZA Kft. telephelye) a mezőgazdasághoz illetve élelmiszer-előállításához kapcsolódik, s többnyire az Ipartelep városrészben, a város ipari parkjában van. Ezeknek inkább a *bűzkibocsátása jelent problémát*, bár egy újonnan épült biogázüzem ezek egy részét orvosolja. Az említettek túl képviselteti magát a bútorgyártás és a fémipar is. (Pl. az ugyancsak országosan ismert Szarvasi Vas-Fémipari ZRt., amely korábban komoly problémákat okozott, a rákkeltő felületkezelő anyagok használatával.)

Az épületfűtés a földgáztüzelés elterjedtsége és *a termálhő hasznosítása* miatt más településekhez képest talán kevésbé terheli a levegőt, ugyanakkor itt is tapasztalható a kommunális hulladék (jogellenes) égetése (vannak, akik nem veszik igénybe a hulladékgazdálkodási közszolgáltatást), akárcsak az ország szinte valamennyi településén. A napsütéses órák magas száma egyébként tág teret engedne a napenergia hasznosításának, ami további javulást hozhatna a levegőminőségben. 2013-ban a napenergia hasznosítására jelentős uniós támogatással és az önkormányzat segítségével kezdtek beruházást a (non-profit cégen keresztül üzemeltetett, önkormányzati kezelésben lévő) gyógyfürdőben és az (egyébként nem is önkormányzati fenntartású) szlovák nemzetiségi iskolában.⁷ De a stratégia ezeken túlmutat: a megújuló energiák kiterjedtebb hasznosításával (pl. a közvilágításban, a közlekedésben is) a város mintaadóvá szeretne válni a hasonló méretű települések közt.

A város környezete *gazdag természeti és kultúrtörténeti értékekben* (említést érdemelhet többek közt a híres arborétum vagy a számos kunhalom, amelyek közül egyébként a város néhányát védetté nyilvánított még 1995-ben, a természetvédelmi törvény hatálya lépése előtt). *Jelentős kiterjedésűek a felszíni vizei*, aminek a turizmusra (pl. vízi illetve horgászturizmus) jelentős vonzó hatása van, ugyanakkor a vizek jelenléte azok veszélyeztetettségét is jelenti: pl. *a szennyvízterhelés megszüntetése „örökös probléma”* a város területén. A rossz vízminőség (amiben szerepet játszanak múltbeli hasznosítások, mint amilyen a kacsatenyésztés volt, de a mai illegális szennyvízkibocsátás is) és a rossz dinamikájú vízutánpótlás a települési környezetvédelmi program (2011)⁸ szerint gyakran kritikus állapotot eredményez, különösen a holtág ökológiai rendszerében. A város területének ariditási indexe alacsony, ami miatt a természeti értékek megőrzése problematikus, illetve a mezőgazdaságban öntözésre van szükség.

A településrendezésre és a környezetvédelmi közszolgáltatások szervezésére nézve is meghatározó körülmény, hogy *a város területe környezetföldtani szempontból megosztott, s egyes részei nagyon érzékenyek*. Belterületen a zöldterületek aránya magas, de elhelyezkedésük nem kiegyenlített. A harmonikusabb városkép megteremtése érdekében a zöldterületek megtartását, illetve az utcai fásítást, minél több új zöldterület létesítését tűzték ki célul. A fejlesztési elképzelések megvalósítása során a stratégia szerint fontos a város külterületén elhelyezkedő, védett természeti területek, értékek szem előtt tartása.

Kisebbségeket koncentráltan érintő, hátrányos környezeti hatásról nincs tudomás (a cigánytelep régen megszűnt, a putrikat felszámolták), ugyanakkor a hátrányos helyzetű népesség lakóhelye továbbra is tömörszerűen helyezkedik el (két kisebb és egy nagyobb

⁷ <http://www.newjsag.hu/2013/12/22/zold-energiaforrasok-a-karacsonyfa-alatt-hamarosan-ket-ujabb-napelemerdovel-gazdagodunk/> (2017. 01. 03.).

⁸ <http://www.szarvas.hu/download/kornyezetvedelem/program.pdf> (2017. 01. 03.).

szegregátumban), a Kertváros városrészben, a belterület szélén. *A legnagyobb szegregátum* az egykori cigánytelep helyén található, ahol ma is jellemzően kis alapterületű, rossz állapotú vályogházakban élnek. Ezekben a területeken 2009 után épült csak ki a szennyvíz-csatornarendszer, *s a fejlesztési elképzelések közt szerepel a terület rehabilitációja*, vagyis a lakóköznyezet javítása.

A város *komoly termálvíz-bázissal rendelkezik*, ami egyfelől lehetővé teszi a fürdőkéltúra ápolását (Szent Klára Gyógyfürdő), de bő két évtizede háztartások és egyes közintézmények (iskolák, művelődési központ, szakorvosi rendelő) hőellátását is termálhővel biztosítják. A közelmúltbeli fejlesztések eredményeként *felújították az elavult és veszteséges rendszert*, újabb távhő-vezetékek épültek, s mintegy tíz további intézmény csatlakozott a rendszerhez.⁹ *A használt termálvíz* más településekhez hasonlóan itt is környezeti problémát jelent, aminek a megoldására (a szigorodó uniós szabályok hatására) évekkel ezelőtt kutatásokat és kísérleteket kezdtek. (2013-ra tetemessé vált az élővízbe juttatott, használt termálvíz miatt fizetendő bírság összege, illetve a környezetvédelmi hatóság komolyabb, a tevékenységet korlátozó jogosítványokat kapott. A visszasajtolási kötelezettséget a hasznosítást korlátozó, ésszerűtlen intézkedésnek tekintették.)¹⁰ Mindenesetre ismert, hogy termálvíz-készleteink meglehetősen sérülékenyek, s kihasználásuk hosszútávon nem fenntartható, illetve a központi előírások nem ösztönzik az önkormányzatokat a kezelésükre bízott készletekkel való, takarékos gazdálkodásra. (Itt a környezeti konfliktus jellemzően nem helyi szinten, és időben eltolódva jelentkezik.)¹¹

2014-ben adták át a *felújított szennyvíz-kezelési rendszert* (a KEOP keretei közt, uniós finanszírozással fejlesztették a belterületi szennyvíz-elvezető hálózatot, csatorna rekonstrukciós munkálatokat hajtottak végre a már meglévő hálózaton, a régi átemelőket szagtalanítóval látták el, valamint sor került a szennyvíztisztító telep technológiai korszerűsítésére is).¹² *A csatornázottság ugyanakkor még ma is csak kb. 75%-os*, ami főleg külterületen (a jelentős számú tanyán) illetve az üdülőövezetekben okoz problémát.

A közelmúlt további fejleménye a (szintén 2014-ben befejeződött) *városrehabilitáció*, amelynek során közműveket újítottak meg, díszburkolat került az elhasznált aszfalt helyére, illetve fásítást is végeztek. A településképp ezzel rendezettebb lett az érintett területen, ugyanakkor számos fát kivágtak (az eredeti tervektől eltérően), a pótlásuk részben plantereres, és nem a földbe ültetett fákkal történt, illetve az utak szélesítése és új parkolók kiépítése miatt több lett a lefedett földterület (megjegyzés: a túl szűk keresztmetszetű utak szélesítése környezetvédelmi szempontból is indokolt volt).¹³

A települési hulladékot nem helyben kezelik (Gyomaendrődre szállítják), komoly talajvédelmi problémaforrás viszont *a korábbi lerakó, amelynek még nem került sor a rekultivációjára*. 2017-től valósul meg a családi házas és tömbházas övezetekben a biológiailag lebomló hulladék, a műanyag flakonok, valamint a papír (házhoz menő) *szelektív gyűjtése*. A városban kb. évi 5000 t szilárd települési hulladék keletkezik, amelynek eddig mindössze

⁹ <http://www.newjsag.hu/2015/10/17/megallni-tilos/> (2017. 01. 03.).

¹⁰ <http://www.newjsag.hu/2011/09/17/alattunk-rejl-lehetsegek/> (2017. 01. 03.).

¹¹ SZILÁGYI János Ede: *Vízjog – Aktuális kihívások a vizek jogi szabályozásában*. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2013. 156., illetve FODOR László: A környezetvédelem helyi szintje egy dél-borsodi kistelepülés, Bogács példáján. *Miskolci Jogi Szemle*, 2016/2, megjelenés alatt.

¹² <http://www.newjsag.hu/2014/02/28/elindult-az-uj-szennyvitzisztito-probauzeme-szarvason/> (2017. 01. 03.).

¹³ <http://www.szarvas.hu/content/view/2138/193/>; <http://www.newjsag.hu/2013/08/23/miert-vagjak-ki-a-fakat-a-deak-ferenc-utcan/> (2017. 01. 03.).

6%-át gyűjtötték külön a hulladékgyűjtő szigeteken. Az önkormányzat a közelmúltban 3000 edényt szerzett be a biohulladék gyűjtésére illetve komposztálására, amelyeket a kertés házzal rendelkező ingatlantulajdonosok ingyenesen igényelhetnek. Mivel azonban nem jut minden ingatlanra edény (és ha valaki mindkét lehetőséggel élni kíván, az egyik edényt meg kell vásárolnia), illetve a 240 és 600 l űrtartalmú edényekért el is kell menni a városgazdálkodási cég telephelyére, ebből a rendszerből lesznek, akik kimaradnak.¹⁴

A települési környezet és az élővilág pozitív kapcsolatát jelzi a városban található gólyafészkek viszonylag nagy száma, ugyanakkor vannak negatív jelenségek is. A vízközei fekvés (mentett árterületről beszélünk) árnyoldala a szűnyogok jelenléte illetve irtása. Csupán eseti probléma, de többször is előfordult, hogy a szűnyogirtást nem hangolták össze a vízi színház programjával; a közönség érdekében az önkormányzat jegyzőjének a közbenjárására volt szükség.¹⁵ A légzetőterek és a fák az utcákban ugyanazt a légteret birtokolják, s a szabályozás (védőtávolságok) gyakran utóbbiak kárára van (az önkormányzatnak itt a városképi előírások és a helyi építési szabályzat lehet az eszköze, a földkábelek előírásával).¹⁶ A helyi környezetvédelmi rendeletben a nem művelt területekre (pl. útszegélyekre, árokpartokra) előírt, „kulturállapotban” tartási kötelezettséget esetenként a sokszínűség rovására értelmezik (a túlzott mértékű fűnyírás tipikus probléma hazánkban).

A város csaknem valamennyi stratégiai dokumentumában megjelenik a környezeti illetve fenntarthatósági szempont. Ennek teljes körű bemutatása itt nem lehetséges, de röviden érdemes kitérni még kettőre, először is az 57/2011. (II.24) számú képviselő testületi határozattal elfogadott *települési környezetvédelmi programra* (a legtöbb hazai önkormányzatnak a törvényi kötelezettség ellenére nincs is ilyen programja, részben annak költségvonzata miatt, részben pedig, mert hiányzik a programok végrehajtására vonatkozó szándék). A program részletes helyzetfeltáráson alapul, más helyi dokumentumokkal ellentétben kiemeli a problémákat (nem csak környezetvédelmi szakmai, hanem jogi szempontból is) és gyakran utal a vonatkozó országos előírásra és helyi önkormányzati rendeletekre (pl. a hulladékégetés vagy a természetvédelem kapcsán). A fejlesztési céloktól függetlenül mutat rá az önkormányzat környezet- illetve természetvédelmi lehetőségeire (pl. további területek helyi védelme). Elfogadása óta azonban szűkült az önkormányzati mozgástér (pl. a hulladékkezelési díjak megállapítása kapcsán), másrészt számos fejlesztés megvalósult, így egyes részei már nem időszerűek. A *Településfejlesztési Konceptió* (2009) stratégiai célként jelöli meg a város és környéke környezetének a harmonikus fejlesztését, amibe olyan prioritások tartoznak, mint a komfortos, szép, illetve zöld város koncepciója, utóbbi alatt értve a meglévő értékek védelmét, megőrzését és a lakosság környezetvédelmi szemléletének fejlesztését is.

A településen és környékén több civil szervezet is működik, amelyik foglalkozik környezetvédelemmel. Ilyen különösen a *Szarvasi Város- és Környezetvédő Egyesület*, amelynek a helyzete sajátos, ha nem is egyedülálló, hiszen jó az együttműködése a városvezetéssel, szerepe az egyik helyi rendeletben is intézményesült, miközben igyekszik megőrizni a valódi

---

¹⁴ Ezt a „*Települési szilárdhulladék-gazdálkodási rendszerek fejlesztése a Körös-szögi Kistérségben*” című KEOP-1.1.1/2 F/0,9/11-2012-305 kódjelű pályázat sikere tette lehetővé, melynek nyomán a lakossági felhívás 2016 végén jelent meg az önkormányzat illetve a Szarvasi KOMÉP Városgazdálkodási Nonprofit Kft. honlapján. http://www.szarvasikomep.hu/index.phtml?news_id=149 (2017. 01. 02.). Ld. még a helyi online média információit: <http://www.newjsag.hu/2016/12/29/mit-kell-tudni-a-nagy-szarvasi-szemetkerdesrol/> (2017. 01. 03.).

¹⁵ <http://www.newjsag.hu/2013/07/29/elgazositottak-a-nezoket-a-jegyzo-intezkedest-igert/> (2016. 01. 03.).

¹⁶ <http://www.newjsag.hu/2012/10/10/megcsonkitott-fak-varosszerte/> (2017. 01. 03.).

civilség jellemvonásait (pl. határozott véleményformálással). Az önkormányzat különböző döntéseibe bevonják, így pl. 2008-ban része volt abban, hogy a város csatlakozott a Klíma-barát Települések Szövetségéhez, s javaslataik egy részét figyelembe vették a városrehabilitáció során is. Az egyesület lakossági panaszokat is közvetít, illetve évente (informálisan) egyeztet a feladatokat a polgármesterrel. Jellemzően pályázati támogatással – országos vagy helyi forrásból (pl. az önkormányzat pályázati keretéből) – tevőlegesen is részt vesz a környezetvédelemben (többek közt az élőlérvédelemben, tanösvény kialakításában, a helyi védettségű épületek jelölésében, speciális kezelést igénylő hulladékok gyűjtésében, a parkosításban) és persze a környezettudatos szemlélet formálásában.¹⁷

Az önkormányzatnak mind a *nemzeti park igazgatósággal*, mind a *környezetvédelmi és a vízügyi hatósággal* van kapcsolata (pl. a helyi rendeletek véleményeztetése során). A *vízügyi igazgatósággal* közös konzorciumban pályáztak – sikerrel – a belvízvédelmi rendszer korszerűsítésére illetve a holtág rehabilitációjára 2014-ben, a *katasztrófavédelmi hatóságtól* is gyakran kapnak segítséget, pl. jogszabályok értelmezésében. Az együttműködő partnerek közt tartható számon a *Körös-szögi Kistérség többi önkormányzata*, akikkel például közösen pályáztak a szelektív hulladékgyűjtő rendszer kiépítésére, de megemlítendő a helyi roma önkormányzat is, amely (a közszolgáltatóval és a városszépítő egyesülettel együttműködve) akciókat szervez az illegálisan lerakott hulladékok összegyűjtésére.¹⁸ Az Orosháza és térsége ivóvízminőség-javító önkormányzati társulás keretében *15 településsel fogott össze a város* a közismerten magas arzén-tartalmú ivóvíz minőségének javítása és egyéb infrastruktúra-fejlesztések érdekében.

A lakosok, ingatlanulajdonosok bevonását is segíti a Virágos Szarvasért *környezet-szépítő verseny*. 2013-ban felajánlotta az önkormányzat a zártkertek tulajdonosainak és a földet művelni szándékozó lakosoknak, hogy közvetít köztük az elhanyagolt területek megművelése, ingyenes használata érdekében, de a lehetőség érdeklődés hiányában kihasználatlan maradt.¹⁹

A település az utóbbi években háromszor is elnyerte a *Kerékpárosbarát Település* díjat, aminek egyik feltétele a környezet szempontjából is előnyös közlekedési mód népszerűsítése. Kerékpárutak épültek, a helyben közlekedők mintegy fele kerékpárt használ.²⁰

A képviselőtestületnek van szakmai bizottsága, az Ügyrendi, Közbeszerzési, Turisztikai és Környezetvédelmi Bizottság; a polgármesteri hivatalnak pedig van kifejezetten a *környezetvédelmi feladatokkal megbízott, felsőfokú szakmai végzettséggel rendelkező ügyintézője* a hatósági osztályon. Az előírások betartatására *közterület-felügyelet* működik a városban.

A környezeti problémákról is gyakran beszámol a *helyi média*. (Pl. külön zöld rovattal rendelkező helyi online médium a Newjság;²¹ de sokat meg lehet tudni a Szarvasi Kábel-

---

¹⁷ <http://www.newjsag.hu/2012/10/28/a-fakat-kivagjak-ugye/>; az egyesület nyolc éves beszámolója (2015-ig) elérhető itt: <http://www.szarvasszepeitok.hu/> (2017. 01. 12.); és megkeresésemre hasznos észrevételeket kaptam az egyesület elnökétől is (2017. 01. 12.).

¹⁸ <http://www.newjsag.hu/2015/10/26/szemetszedesi-akciot-szervezett-a-roma-onkormanyzat/> (2017. 01. 03.).

¹⁹ <http://www.newjsag.hu/2013/05/24/zartkert-vagy-dzsungel/> (2017. 01. 03.).

²⁰ <http://www.szarvas.hu/content/blogcategory/0/186/>; http://www.szarvas.hu/download/ivs/Szarvas_ITS.pdf (2017. 01. 02.).

²¹ A kapcsolódó bejegyzések „Zöld Zóna” cím alatt szerepelnek. <http://www.newjsag.hu/category/zold-zona/> (2017. 01. 03.).

televízióból,²² valamint a Szarvas és Vidéke című önkormányzati hetilapból is, amelyben 2011 óta a városvédő egyesületnek saját rovata van.²³)

Összességében úgy tűnik, hogy a Békés megyei település sokat fejlődött a fenntarthatóság terén az utóbbi években (tegyük hozzá: nagyon kedvezőtlen helyzetből is indult), amiben *jelentős szerepe volt az uniós forrásoknak* és a helyi kezdeményezéseknek. Számos probléma vár azonban megoldásra továbbra is, amelyek a helyi stratégiákban is megfogalmazódnak.

2. Környezetvédelem a helyi rendeletekben

a) A település rendelkezik átfogó, elkülönült környezetvédelmi szabályozással; ennek legfontosabb eleme a 38/2000. (XI.16.) önkormányzati rendelet a környezetvédelemről.²⁴ A legutóbb 2014-ben módosított rendelet a településtisztaság, a közterületek parkosítása, a fásított illetve zöldterületek védelme mellett több, a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvényben (Kvt.) is megjelenő tárgykört érint, mint amilyen a levegő, a föld és a víz védelme, illetve a zaj- és rezgésvédelem. Az előírások tartalma viszonylag csekély mértékben azonos a központi előírásokéval, ami láthatóan azzal a törekvéssel függ össze, hogy a helyi előírás a központit kiegészítse. A város környezetvédelmi alapot is létrehozott, annak is itt vannak rögzítve a szabályai. Az alábbiakban előbb néhány szerkesztési sajátosságot emelek ki, utána pedig a rendelet tartalomelemzésének az érdekesebb eredményeiből szemlélek.

A jogszabály szóhasználata nem mindenben követi a központi előírásokat (pl. gyűjtődény helyett tartályt, a hulladék termelője helyett a hulladék keletkezéséért felelős személyt említ), ugyanakkor nyelvezete több helyen is kifejezetten választékos. Fogalom-meghatározásai nincsenek egybegyűjtve, s akad olyan definíció is, amelyik inkább kételyt ébreszt, mint segíti az értelmezést (pl. a kerti hulladék fogalmának – túl szűk – meghatározása típushiba a hazai önkormányzatoknál).²⁵ Egy másik jogszabály-szerkesztési hiba, hogy egyes tilalmakat a mondat végén felkiáltójellel rögzítettek. Ennek előnye is van persze: mutatja, hogy melyik előírásnak szeretne az önkormányzat nagyobb nyomatékot adni. Ilyen módon tiltott például közterületen az autósosás, virágszedés és szennyezőanyag-tárolás, szennyezőanyag kiöntése, a közkifolyókról való locsolás, vagy a szemetelés az önkormányzati intézmények területén.

Viszonylag kevés a központi előírásra való hivatkozás. Van például a parlagfű irtására vonatkozóan (e tekintetben a helyi rendelet nem állapít meg eltérést), de nincs például a bontási hulladékok elhelyezésére, amire pedig sajátos követelményt állít a rendelet. Érdekességként: ez az előírás lehetővé teszi, hogy a bontási hulladékot a városgazdálkodási

²² Pl. a rehabilitációról szóló 2015. 05. 5-ei interjú, http://videotar.szarvasnet.hu/minimalism/play.php?video_id=2302 (2017. 01. 08.).

²³ <http://www.szarvasszevitok.hu/download/beszamolo2011.pdf> (2017. 01. 12.).

²⁴ Ennek elődje a város települési környezet-védelméről szóló, többször módosított 10/1991. (IX. 02.) sz. rendelet volt, amit többszöri módosítással sem lehetett már tovább hatályban tartani.

²⁵ 3. §. 2.) „kerti hulladék: a falomb (avar) a kaszálék és a nyesedék.” Nagyon hasonló meghatározás szerepel több más településen is, de kiegészítve, pl. azzal, hogy „egyéb növényi maradványok.” Enélkül a szarvasi definíció túl szűk, illetve nem végrehajtható előíráshoz vezethet, például a hulladékégetés körében. Vö. például TLK Péter: *A jogalkotási követelmények és az önkormányzati jogalkotás viszonya – hibák, törvénysértések a gyakorlat tükrében*. In: Tóth Judit (szerk.): Ünnepi kötet Dr. Tóth Károly címzetes egyetemi tanár 70. születésnapjára. Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Szeged, 2015. 617.

cég által megjelölt, mélyebb fekvésű területek feltöltésére használják. Ez a megoldás mind tartalmilag, mind a „hatáskör” telepítése miatt kifogásolható, különös tekintettel az építési és bontási hulladék kezelésének részletes szabályairól szóló 45/2004. (VII. 26.) BM–KvVM együttes rendelet ettől eltérő, szigorúbb előírásaira. A saját előírásokra való hivatkozás esetenként szintén problémát vet fel, így például az önkormányzatnak a korábbi, de a (hatáskör hiánya miatt időközben) hatályon kívül helyezett állattartási rendeletére történő utalást elmulasztották törölni.

Tipikusnak mondhatók (az önkormányzatok túlnyomó részére jellemzők) a rendeletben az ingatlan tulajdonosokra megállapított, s az ingatlannal határos közterület-részek (pl. járdaszakaszok, közhasználatú zöldterületek) tisztántartására, gyommentesítésére vonatkozó előírások.

A fák védelmére vonatkozó előírások (jegyzői engedély, pótlási kötelezettség előírása) többnyire összhangban vannak a fás szárú növények védelméről szóló 346/2008. (XII. 30.) Korm. rendelet előírásaival, de a kormányrendelet részletesebb és konkrétabb, amihez képest a helyi szabályozás nem tűnik indokoltnak. Eltérés a központi előírástól, s egyben sérti a normavilágosság követelményét is az a szabály, amely szerint az utcai fát azonos értékű vagy értékesebb fajjal (sic) kell pótolni, s nem feltétlenül a fásra jellemző faj, fajta felhasználásával. A kormányrendelet egyébként bizonyos, invazív fajokat ab ovo ki is zár a pótlásból, tehát összességében nagyobb mértékben korlátozó, mint a helyi előírás.

A hatáskör hiánya miatt kifogásolható a települési hulladék fogalma alá nem tartozó hulladékokra vonatkozó előírás, amely szerint az elszállításra elsősorban a keletkezésért felelős személy, másodsorban az ingatlan tulajdonosa, birtokosa köteles. A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény ugyanis rendezi a felelősség kérdését, s csak a közszolgáltatásra vonatkozóan ad rendeletalkotási felhatalmazást, meghatározott körben.

A levegővédelem körében említendő a háztartási tüzelőberendezésekre vonatkozó korlátozás, amelyik egyfelől csak a berendezéshez engedélyezett fűtőanyagok felhasználását engedi meg, másfelől az egészségre káros égéstermékkel járó anyagok égetését megtiltja. Itt egy példálózó felsorolást is ad a rendelet (ipari hulladék, műanyag, gumi...), ami a Kvt. 48. § (1) bekezdésével nincs összhangban, amennyiben nem a hulladékégetést tiltó, a levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 27. § (2) bekezdésénél nagyobb mértékben korlátozó előírás.

Megjegyzem, a google internetes keresője több tucat helyi önkormányzati rendeletben találta meg szó szerint ugyanezt a megfogalmazást, amely rendeletekben aztán további hasonlóságok tűntek fel, ami jól mutatja, hogy *az önkormányzatok átvesznek egymástól bizonyos előírásokat*. Ilyen közkeletű előírás még, amely szerint a „roncsolt földterület” rendezéséről gondoskodni kell, vagy amelyik szerint „Azokon a közterületeken, ahol gépjármű és gyalogosforgalom nincs, törekedni kell arra, hogy a földfelszín legalább füvesített legyen és az ne vízzáró módon kerüljön lefedésre.” Jó lenne, ha ez utóbbit minden önkormányzat szem előtt tartaná, a fejlesztései során is, illetve az beépülne az építési jogba, hiszen rendkívül aktuális, talajvédelmi követelményről van szó.²⁶

A rendeletnek egyébként számos előírása kifejezetten a lakosok nyugalmanak védelmét szolgálja. Ilyen például, hogy a csatornák, árnyékszékek tisztításából eredő, bűzös anyagokat és az állati trágyát – lehetőleg – a kora hajnali órákban kell szállítani. Több előírás célja a porképződés megelőzése (pl. épületek bontásánál nedvesítés, szállításnál rögzített ponyva),

---

²⁶ Lásd a jövő nemzedékek szószólójának elvi állásfoglalását a talaj védelméről, 2016. november 29., 29-30.

s tiltják a zajkeltő munkákat az esti-éjszakai órákban. A rendelet legutóbbi módosításakor szóba került, hogy sokan nem hajlandók betartani a meglévő előírásokat, ezért nem realitás a még nagyobb szigor, amit a környezetvédő egyesület javasolt.²⁷

Végül meg kell jegyezni, hogy feltűnően azonos a rendelet szerkezete, szóhasználata és az előírások jelentős részének a tartalma is a Heves megyei Gyöngyöstarján rendeletével, de például a Békés megyei Bucsa rendeletében is az átlagosnál nagyobb mértékben találunk azonosságokat.²⁸ Mivel ezek a helyi szabályok később születtek, hasonlóságuk alapján *a szarvasi szabályozás – korlátozott – mintaadó jellege állapítható meg*.

b) A helyi építési szabályzat (HÉSZ) az egyik legfontosabb környezetvédelmi jogszabálya minden településnek, hiszen nemcsak építési, hanem általános terület-felhasználási követelményeket, korlátozásokat is megállapíthat, a táj, az épített illetve természeti környezet (valamennyi környezeti elem) védelmében.²⁹ A HÉSZ-t megállapító 19/2006. (V. 19.) önkormányzati rendelet II. fejezete az egyes övezetekre vonatkozó előírásokat tartalmazza, az OTÉK-nak megfelelő szerkezetben (rendezve, pl. a beépíthetőség mértékét, az építménymagasságot, megszabva az egyes övezetek sajátos rendeltetését, az azokban meg nem engedett épületeket, építményeket), III. fejezete pedig egyéb előírások cím alatt külön is foglalkozik például a *környezetvédelem általános követelményeivel, a zajvédelemmel, a levegőtisztaság-védelemmel, a helyi értékek védelmével, a táj és a természet védelmével, a zöldfelületekkel*. A szabályozás szerkezete csak részben követi a központi előírását, s ez a helyi szabályozás egészére igaz, amennyiben a központi szabályok által meghatározott tárgykörök helyi szinten egybemosódnak (pl. a településkép védelme külön tárgykör lenne, de Szarvason erre a HÉSZ is ad előírást). A rendelet szövegezésén a központi környezetvédelmi előírások gyakori ismétlése mellett látszik a helyi sajátosságok, a helyi akarat érvényesítésére irányuló törekvés is, ami egyfelől méltánylandó, különösen, ha szakmailag indokolt a sajátos előírás (pl. földkábelek, növénytelepítés előírása), másfelől viszont jócskán akadnak itt is *kifogásolható, netán törvényellenes előírások*. A zajvédelmi részben például (az országosnál valamivel szigorúbb) *határértékeket rögzítettek*, ami kizárólag a miniszter hatásköre (az önkormányzat a központi határértékeket meg sem ismételheti). Mezőgazdasági övezetben lehetővé teszik a szélérőmű, szélpark telepítését, miközben 2016-tól az OTÉK kizárja beépítésre szánt terület 12000 méteres távolságában ezek létesítését (ettől persze a helyi előírás még nem törvényellenes, csak de facto érvényesíthetetlen); illetve környezeti hatásvizsgálathoz kötik ezek telepítését, amely jogintézmény részletes szabályait kormányrendelet állapítja meg, s attól eltérés nem lehetséges (a központi előírás 500 illetve 600 kW teljesítményt állapít meg küszöbértékként, azalatt nem szükséges a hatásvizsgálat). Központilag szabályozott, illetve (vízügyi, közlekedési, környezetvédelmi) hatósági hatáskörbe tartozó védőövezeteket, védőtávolságokat állapítottak meg. Néhol kevésbé látványos átfogalmazással tértek el a központi előírástól. Rosszul használják

²⁷ Szó esett illegális hulladéklerakásról, az ingatlanon elhalmozott hulladékról és rágcsálókról, és követendő nyugati példákról is; képviselőtestületi jegyzőkönyv, 2014. 09. 19., http://www.szarvas.hu/download/jegyzokonyvek/2014/szvo_0918.pdf (2017. 01. 08.).

²⁸ Gyöngyöstarján Község Önkormányzatának 12/2004. (V.1.) rendelete a helyi környezet védelméről; Bucsa Község Önkormányzat Képviselő-testületének 13/2005.(VI.07.) sz. rendelete Bucsa közigazgatási területének környezetvédelméről, köztisztaságáról, a köznyugalom és a közrend biztosításáról, a közterület használat rendjéről szóló rendelet módosításáról.

²⁹ 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről, 11. §. (1). bek.

például a légszennyezettség (nem értik ti. bele a határérték túllépését) vagy a szennyezés fogalmát (a terhelés helyett). A rendelet mellékletei és függelékei felsorolják többek közt a védett és védelemre javasolt természeti értékeket, a védett épületeket (17 országosan védettet és 57 helyit), a Natura 2000 területeket. Hibás értelmezése a természetvédelmi törvénynek, hogy a rendelet ex lege védett kunhalomként csak az önkormányzat által már korábban (1995–2011) védetteket sorolja fel (más kérdés, hogy csak azoknak határozták meg pontosan a kiterjedését).

Esetenként úgy tűnik, hogy az önkormányzat a HÉSZ-ben szabályozható tényállásokat túl tágra értelmezi (pl. nem csak az állattartás létesítményeire, hanem az állattartásra magára is megállapít szabályt), amit van, ahol a szabály ajánlás-jellege tompít (mint a mezőgazdasági ingatlanok közti fasorok telepítésének elvárása esetén). A helyi szabályozás belső koherenciája nem teljes: a HÉSZ a nem hatályos állatvédelmi rendeletre hivatkozik, egyes előírásai eltérnek a természetvédelmi rendeletétől, stb.

c) 2012 óta szinte valamennyi településen születtek a *közösségi együttélés szabályairól és azok elmulasztásának következményeiről* szóló rendeletek, amelyekben szankció alkalmazására is mód van, s amelybe éppen ezért számos olyan környezetvédelmi követelmény került, amelyik a helyi közösség nyugalmanak, a békés együttélésnek a megőrzésére hivatott. Így van ez a szarvasi 20/2015. (XI. 20.) önkormányzati rendelettel is, amelyik főleg a többi helyi előírás (többnyire közterület-használati, település-tisztasági) követelményére hivatkozik, illetve azok szabályait ismétli meg. Emellett az állattartás körében plusz követelményt is megállapít: például a lótartás főszabálykénti tiltását belterületen, ami alól az arra alkalmas övezetben, bizonyos feltételekkel kivételt enged (pl. előírja a maximális állatszámot, a trágya megfelelő tárolását).³⁰ Érdekes, hogy több, számos településen hangsúlyozott (pl. a hulladékégetésre vonatkozó) korlátozás megerősítésére nem került sor ilyen módon.

d) A 17/2002. (VIII. 16.) önkormányzati rendelet állapítja meg a helyi jelentőségű természeti területek és értékek³¹ védetté nyilvánításának szabályait. A rendelet melléklete felsorolja a védelem valamennyi tárgyát, így a településen (számos önkormányzattól eltérően) ebben a tárgykörben csak ez az egy jogszabály létezik. Az ország számos településén jellemző megoldás, hogy egyes értékes, öreg fákat, fasorokat nyilvánítottak védetté, néhány park, illetve élőhely mellett. A 28 érték, illetve terület közül egyébként mindössze 5 van magántulajdonban. A testületi jegyzőkönyvek³² tanúsága szerint az önkormányzat igyekszik csak olyan esetben magántulajdon korlátozó előírást hozni, amikor az érintettek egyetértése is biztosított.

---

³⁰ A rendelettervezet tárgyalásakor olyan problémákról számoltak be a képviselők, minthogy a lakosság kisebb csoportjai hangoskodnak, néhol az ingatlanon felhalmozott hulladék miatt ellepik a környéket a patkányok, egyes házak ablakán a ló néz ki az ablakon és a trágya áll az udvaron. A szankcionálás előtt fontosnak tartották a lakosság tájékoztatását, illetve az érintettek előzetes figyelmeztetését. http://www.szarvas.hu/download/jegyzokonyvek/2015/szvo_1119.pdf (2017. 01. 08.).

³¹ Mivel a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 24. §-a csak helyi jelentőségű természetvédelmi terület létesítésére jogosít fel, illetve a természeti értékek (pl. élőlény egyede) védelmére a miniszter hatáskörét állapítja meg, természeti értéket az önkormányzat elvben nem védhetne, csak közvetve, a területének védelmén keresztül. (A 4. §-ban, a védett érték definíciójában említett egyéb jogszabály is a miniszter rendelete.) Ezt a hatásköri normát azonban (szemben a Kvt.-nek a határértékek megállapítására vonatkozó, azonos szerkezetű előírásával) nem szokás számon kérni.

³² A jegyzőkönyvek 2010-től érhetők el az önkormányzat honlapján – <http://www.szarvas.hu/content/view/547/142/> (2017. 01. 08.). A Holt-Körös parti ingatlanokon fennálló magántulajdon védelme többek közt egy a horgász-

A kunhalmokkal kapcsolatban (amelyek 1995 óta a törvény szerint védett természeti értékek) korábban vita volt arról, hogy az ex lege oltalom okafogyottá teszi-e a helyi védettséget, illetve a szarvasi önkormányzat – a környezetvédelemért felelős államtitkár kifejezett kérésére – 2011-ben hatályon kívül is helyezte a védettségről szóló, korábbi rendeletét. A szabályozási hatáskört legutóbb az ombudsman tisztázta a szakminisztérium bevonásával. Eszerint nem szűnt meg a hatáskör, és kifejezetten hasznos lehet az érintett értékek helyi védelme a tényleges védelem érdekében (hiszen a kunhalmok országos jegyzékét máig nem hozták nyilvánosságra, s legtöbbjükhez védőterületet sem jelöltek ki). Szarvason most nem a természetvédelmi rendelet, hanem a HÉSZ révén valósul meg bizonyos fokú védelem (11 kunhalom helyrajzi számmal és pontos kiterjedéssel, a HÉSZ egyik mellékletében szerepel a védett területek közt).³³

e) *A motorcsónak-közlekedésről szóló, ominózus 8/1991. (VII. 8.) önkormányzati rendelet* időközben öt módosításon is átesett, de mindmáig hatályban van. E nyúlfarknyi rendelettel kapcsolatban állapította meg annak idején az Alkotmánybíróság, szemben a köztársasági megbízott indítványával (amely szerint az önkormányzat túllépte szabályozási jogkörét, amikor a Holt-Körösön sebességkorlátozást, illetve közlekedési tilalmakat vezetett be a motoros vízi járművekre), hogy bár a vízi közlekedés rendjét valóban magasabb rendű jogszabály rendezi, amely az érintett vízterületen is alkalmazandó, az önkormányzatnak a környezet védelme – mint helyi közügy – érdekében joga van a hajózási szabályzatnál szigorúbb követelmények meghatározására. A határozat megszületésekor még nem kristályosodtak ki a helyi rendeletek megítélésének a szempontjai, ami abból is látszik, hogy más hasonló ügyekben nem a szigorítás, hanem a kiegészítő jellegű szabályozás lehetőségével érvelt a taláros testület (megjegyzem, e két megközelítés nagyon közel áll egymáshoz). Mindenesetre elmondható, hogy az önkormányzat ezzel a szabályozással a figyelembe vétel (külső integráció) környezetjogi elvének felel meg (a környezetvédelem szempontjait a különböző életviszonyok szabályozásában figyelembe kell venni). Másrészt, ekkoriban a jogalkotó még nem hatalmazta fel kifejezetten az önkormányzatokat arra, hogy a környezeti követelmények szigorításának irányában eltérjenek a magasabb szintű jogszabályok rendelkezéseitől. Így ebben az ügyben az Alkotmánybíróság nagyobb szabadságot tulajdonított az önkormányzatoknak, mint ami ma, a Kvt. későbbi rendelkezése [48. § (1) bekezdés] alapján megilleti őket.³⁴ Egyfelől annyiban, hogy a példa szerint nem csak kifejezetten környezetvédelmi tárgyú, központi jogszabálytól lehetséges az eltérés, ami voltaképpen a környezetjognak az ágazatokon átívelő szabályozási tárgykörével függ össze. Másfelől pedig azért is, mert a testület megítélése szerint – amennyiben helyi közügyről van szó – nem csak a törvény vagy a kormányrendelet megengedő rendelkezése esetén volt lehetséges az eltérés.

f) A tucatnyiszor módosított, *20/2003. (X. 17.) önkormányzati rendelet* állapítja meg *a közterületek (rendeltetéstől eltérő) használatának feltételeit*. A városképi, műemlékvédelmi és környezetvédelmi szempontokat egyaránt érvényesítő szabályok szerint a közterület használata csak erre irányuló szerződés (változtatásokhoz tulajdonosi hozzájárulás)

---

egyessélettől származó védetté nyilvánítási javaslat kapcsán merült fel nyomós érvként.

³³ 16/2011. (IX. 23.) önkormányzati rendelet; Képviselőtestületi jegyzőkönyv 2011. 09. 22., http://www.szarvas.hu/download/jegyzokonyvek/2011/szvo_0922.pdf, 8.; Az alapvető jogok biztosának Jelentése az AJB-1906/2012. számú ügyben. Budapest, 2014. február, 4.

³⁴ FODOR László: A helyi szabályok eltérése a központi előírásoktól – környezetvédelmi megfontolások. *Jogtudományi Közöny*, 2016/7–8. 357–358.

alapján, illetve díjfizetés ellenében lehetséges. *A szerződés a környezetvédelem fontos eszköze*, hiszen többek közt kitér az érintett terület helyreállítására, a növényzet és a gyalogosok védelmére (pl. építkezés idejére). A szerződés illetve a rendelet előírásainak (pl. a helyreállítás indikátorai, a középületeken való plakáthelyezés és a játszótereken való dohányzás tilalma) betartását *ellenőrzik is*. *A díjat részben a közterületek fenntartására fordítják*, de az is értelmezhető környezetvédelmi intézkedésként, hogy a vendéglátóhelyek az előkertek (teraszok) használata utáni díj alól mentesülhetnek, ha a területet igényesen (pl. élő növényzettel, díszburkolattal) alakítják ki. Figyelemre méltó, hogy a rendelet ennek véleményezésébe bevonni rendeli a város- és környezetvédő egyesületet. Közterületi árusítás esetén a vonatkozó központi előírás betartását is elvárják; itt hibás szerkesztési megoldás a rugalmatlan hivatkozás, az érintett norma pontos jelölése.

g) *A helyi építészeti örökség* (a város egyedi építészeti arculata, építészeti, településképi és településszerkezeti értékei, védett értékei) megőrzésének kérdéseit a 35/2009 (XI. 20.) önkormányzati rendelet szabályozza. A városkép védelmére vonatkozó, új központi előírásokra tekintettel ez a közeljövőben alighanem módosulni fog. A védelem eszközei közt a helyi védettség megállapítása mellett szerepel a fenntartáshoz nyújtott önkormányzati támogatás is. A szakmai követelmények közt említésre érdemes a légvezeték elhelyezésének tilalma a védettségi területeken, ami a városkép mellett a fák védelmét egyaránt szolgálhatja. A rendelet mellékletei egy központi fekvésű területet és bő félszáz épületet jelölnek meg a helyi védettség tárgyaként, és nyitott továbbiak bevonására, amit bárki kezdeményezhet.

h) *A hulladékgazdálkodási közszolgáltatás ellátásáról a 29/2016. (XI. 25.) rendelet* szól, amelynek az elfogadását (a korábbi rendelet újabb módosítása helyett) alapvetően a szelektív gyűjtés bevezetésével járó változások indokolták. A közszolgáltatást a helyi székhelyű Körös-Szögi Hulladékgazdálkodási Nonprofit Kft. látja el, amely a közszolgáltatási szerződésben rögzítettek szerint alvállalkozóként veszi igénybe a városgazdálkodási céget (KOMÉP). A hulladéktörvény azon előírása, mely szerint a közszolgáltató nem végezhet más hulladékgazdálkodási feladatot, valamint a KEOP pályázat feltételrendszere indokolta ezt a számos más településen is alkalmazott, „kerülő” megoldást (korábban a KOMÉP lehetett hivatalosan is a közszolgáltató).³⁵

A rendelet *sajátos definíciókat* rögzít, amelyek közül több is vitatható (pl. nem használja a hulladéktörvényben definiált háztartási hulladék kifejezést, hanem a háztartásokban keletkező hulladékról szól, és a háztartást definiálja, de azt úgy, hogy abba az egyfős háztartásokat nem érti bele; nem használja a közszolgáltató fogalmának törvényi meghatározását sem, helyette a definícióban a közszolgáltató tevékenységét írja körül, a törvénynél szűkebb körben; üdülőingatlan helyett időlegesen használt ingatlanról szól). A központi előírástól eltérő fogalomhasználat önmagában is kifogásolható, mert sérti a jogbiztonság követelményét. A rendelet számos központi követelmény (többnyire átfogalmazott) megismétlése mellett praktikus kiegészítéseket is ad (pl. a szolgáltatás szüneteltetésére, a gyűjtődény jelölésére, közterületre való kihelyezésére, megközelíthetőségének biztosítására vonatkozóan).

i) *A 21/2013. (XII. 20.) önkormányzati rendelet állapítja meg a nem közművel gyűjtött háztartási szennyvíz begyűjtésének követelményeit*. A városi lakosság egészségének védelme, a város természeti és épített környezetének megóvása érdekében rögzít (nem túl részletes) előírásokat az ingatlantulajdonosokra és a közszolgáltatóra. A közszolgáltatást

³⁵ Képviselőtestületi jegyzőkönyv, 2016. XI. 24., 25.

http://www.szarvas.hu/download/jegyzokonyvek/2016/szvo_1124.pdf (2017. 01. 08.).

a városgazdálkodási cég (KOMÉP) látja el, a begyűjtött szennyvizet az Alföldvíz Regionális Víziközmű-Szolgáltató ZRt. által üzemeltetett, városi szennyvíztelepen kezelik. A rendelet nem mindenben követi a változásokat, pl. többször is említi a korábbi, már nem hatályos központi előírások szerinti folyékony hulladékok kategóriáját, illetve alaptalanul utal azok – 2014 óta már nem létező – helyi követelményeire.

j) *A 4/2006 (I. 20.) önkormányzati rendelet szól a távhőszolgáltatásról.* E tárgykörben az önkormányzatok levegő- illetve klímavédelmi lehetőségei korlátozottak, ugyanakkor Szarvas városa azokat sem használja ki.³⁶ Mindössze a fejlesztési területeket jelölték ki, de nem várják el az építetőkötől a csatlakozás megfontolását a vezetékek térségében, illetve a leválótól kibocsátás-különbözeti díj megfizetését.

k) *Az 1/1998. (II. 19.) önkormányzati rendelet* (amelyet szintén többször módosítottak már) *a választási plakátok kihelyezésének rendjét* szabályozza közterületeken illetve középületeken. A szabályozás nem elsősorban környezetvédelmi, de ebből a szempontból is releváns tilalmak vonatkoznak például a szórófesték alkalmazására, illetve a plakátok fán (szándék szerint nyilván élő fán) vagy műemlékvédett épületen való elhelyezésére. A védett épületeket a rendelet melléklete fel is sorolja (olyan értékekről van szó, mint Teszedik Sámuel síremléke, a szárazmalom, a granárium, több kastély és templom épülete). A rendelet a plakátok eltávolításának kötelezettségéről is megemlíti, megnevezve a mulasztás esetén eljáró városgazdálkodási céget (KOMÉP). Mindez megfelel egyébként a választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény előírásainak (144. §), amelyek éppen a környezet- és műemlékvédelemre tekintettel adnak felhatalmazást az önkormányzatoknak a korlátozásra.

l) *A közművelődésről szóló 9/2000. (III. 22.) önkormányzati rendelet* jó példája annak, hogy a környezetvédelem a kultúra részévé vált: a helyi közművelődési feladatok részének tekintik a település természeti értékeinek megóvását, ápolását, környezetvédő és természetbarát közösségek szerveződésének támogatását.

3. Záró gondolat

A város viszonylag nagy igazgatási területtel rendelkezik, természetföldrajzi adottságai változatosak, s mind a múltban, mind a jelenben különféle emberi hatások érték, érik a környezetet. Gazdag természeti és ember alkotta értékekben. Ennek megfelelően – ha nem is az iparvárosokra jellemző dimenzióban – de *sokféle környezeti konfliktus* jelentkezik. Ezek a város stratégiai dokumentumaiban is megjelennek. Az utóbbi időszakban javulás mutatkozott ezek legtöbbjében.

Szarvas város környezetvédelmi tárgyú rendeleteiről elmondható, hogy köztük mind általánosak (3), mind egyes speciális területekre vonatkozóak (9) megtalálhatók. Jellemző, hogy a helyi jogalkotó csaknem minden esetben újragondolja és – a központi előírásoktól esetenként eltérően – maga is rögzíti az előírások, jogintézmények célját, az alapvető követelményeket, ideértve egyes fogalmak meghatározását is. Így *esetenként nehéz megítélni, hogy egy helyi előírás mennyiben ismétli, s mennyiben egészíti ki a központi előírást.* Az országos illetve a többi helyi előírásokhoz való kapcsolódásában, például a HÉSZ részletszabályait viszonylag nehéz értelmezni, bár emellett a környezetvédelmi, és a friss

³⁶ A szabályozási lehetőségek áttekintésére lásd FODOR László: Klimavédelem vs. törvényesség a távhőszolgáltatás helyi szabályai kapcsán. *Magyar Jog*, 2016/11, 637–644.

hulladékgazdálkodási rendeletben is akadnak kifogásolható előírások. A képviselőtestületi jegyzőkönyvek tanúsága szerint *az önkormányzat gyakran szembesül* a központi (környezetvédelmi, zajvédelmi, az állattartásra vonatkozó) előírások, illetve az Alkotmánybíróság (Kúria) szabta *korlátokkal*, végeredményben mégis születnek olyan rendeletek, amelyeket olvasva a kívülálló gyakran érezheti úgy, hogy az önkormányzat a központi jogalkotónál kompetensebbnek tartja magát. A települési környezetben megfigyelhető konfliktusok nem mindegyikére adnak (nem is adhatnak) választ, de több tekintetben túlterjeszkednek a törvényi kereteken, ami a bevezetőben is említett alkotmánybírósági határozat ismeretében persze nem meglepő. A környezetvédelemben mind a központi, mind *a helyi előírások betartatása hiányos, s nem véletlen, hogy az önkormányzat az egyik legnagyobb szabályozási problémaként a megfelelő szankcionálás hiányát éli meg*. A helyi szabályozás értékelését ezen negatívumok mellett azonban inkább *a helyi sajátosságok érvényesítésére irányuló törekvés* határozza meg, ami a részletszabályok szintjén *több esetben is sajátos és követendő, jogszerű megoldásokra vezetett*.